

selló a Lull (*Obr. Rim.*, 307), segons el qual «la autenticidad no puede ponerse en duda», i assegurant que és en un còdex de lletra del S. XIV o fi del XIII: però per la llengua em sembla clar que no és de Lull (*esser rimant amb saber*, moltes sinizesis internes, i altres estranyeses, de manera que fins com a obra del S. XIV em sembla improbable) *fantàsticament* en el *Llibre de Demostracions* p. p. Galmés com a obra de Lull de 1275 (i *Blanq.*, *NCl.* iv, 160) sembla prova més sòlida, i hi ha més documentació del S. XIV (Eiximenis, *Vida de Jesucrist*, *DAG.*; Metge, *Lo Somni*, *Riq.*, 174.22; *Tres. dels Pobres*. *Fantàstica cosa*: imaginari, phantasticus, Busa-N., 1507; *fantàstich y enfantàstich*, *DTo.*).

Fantasma, pres del ll. *phantasma*, gr. *φάντασμα*, *-ατος*, 'aparició', 'imatge', 'espectre' [*fantarma* i en l'altre ms. *fantasma*, 1372, *JMarc*, 436]; *fantarme*, *Torcimany*, 761.4, rimant amb *Carme*, *arme*, *desarme*; *fantasma* en *BMetge*, i en altres autors dels Ss. XIV-XV (i citat en obra atribuïda a St. Pere Pasqual, de data insegura); «*fantasma* que appar de nit: larva, lemures; idolum, phantasma», Busa-N. (C-VI-3.2); «el van jutjar quatre *fantasmes* / de l'eterna Espanya dorment», *JosCarner* (*A. L. Companys*, 1952); *jantauma* f., *VidesR*, gloss., forma que com el fr. *fantôme* suposa una variant vulgar ll. *jantauma* < **fantagma*; variant semipopular *fantasma* f. (amb gr. *ph* > ll. *vg.* *p.*): «es *fantasmes* han donat que charrà: ixien a la mijania des nits fosques, embolicaes en un llansol, fent tremolà la gen», *Canyissaes*, 25. *Fantasmata* [Lab. 1839]. *Fantasmal*. *Fantasmèria*.

CPT.: *Fantasmagoria* [Lab. 1839], mot forjat en francès *fantasmagorie* (1801, angl. 1802), per designar una exhibició d'illusions òptiques per mitjà de la llanterna màgica, en forma de figures que semblen acostar-se creixent cap als espectadors: és incert quin fou el segon element que serví per fabricar el mot, potser *allegoria* per l'ús que es féu d'aquest amb el sentit de representació plàstica; *fantasmagòric* [*DOrt.*, 1917].

Fase [1868, *SLiuCosta*], pres del gr. *φάσις* 'aparició d'un astre', derivat de *φαίνω* 'jo aparec', aplicat de primer només a les fases de la lluna; *polifàsic*, *trifàsic*, *bi-* o *di-fàsic*. *Desfasat* [c. 1950]; *desfasar*, *desfasament*, que també s'ha dit *defasar*. EFontserè [c. 1925] reclamava que s'incloués aquest i *defasatge* en el *DOrt.*

¹ 'Desdenyós' eiv. (< 'presumptuós'): «era tan ~ que si li caygués un bras en terra, no s'acalaria per aplegar-ho», *BDLC* xi, 27. — ² També hi ha *pan-taxa* (rimant amb *caxa*, *baxa*, etc.), 526, però posat com a última d'una llista de 13 rims, segurament per tant més en qualitat de variant occitana, que com a forma normal del terme. — ³ I com a variant *planteixar*, *planteix*, formes rares que deuen ser contaminades per *bleixar* o *plànyer*. — ⁴ També és falsa la pron. *pantéix* amb *é* que *AlcM* atribueix al cat. central i or.: no he sentit mai altra cosa que *pantéix*, *pantéix* o bé l'analogic *pantéix*, *pantéix*. — ⁵ El significat únic és el del *DAG.*: «alenar fort i fatigosament, com gemegant», definició vàlida igual a les

dues comarques; no hi ha les dues accs. que suposa *AlcM*: no és ni «queixar-se de dolor» ni «respirar ab un ritme tranquil», com suposa mal guiat per una cita de Girbal i Jaume, el mediocre novel·lador floralista, nascut a la ciutat de Girona (no Emp.), però que morí i visqué des de jove, part en terres valencianes, part a Barcelona, i tenia el prurit d'usar mots poc comuns que havia llegit o sentit i no coneixia bé (*BORJA*, etc.). El meu pare i família paterna usava sovint el mot, ell l'usa en algunes obres i molt en la correspondència. No hi ha ni queixa de dolor, ni tranquil·litat, sinó respiració anhelant, acompanyada de sorollosos sospirs quasi gemegosos: «els seus companys de cella --- de nit l'oïen *panxegar* angoixosament», «Amèlia *panxega* i plora desconsolada» (*Joan Apòstol*, *O. C.*, 537; *L'Amor Traïdor*, *O. C.*, 609). En resum, doncs, hi ha si es vol «canvi de sufix», però el matis propi de *panxegar* i de *pantegar* mostra que hi ha, encara més, contaminació (sufixal i semàntica) per part de *gemegar*: Edmond Brazés (Ceret) posa «*panxegar*: gemegar» en el glossari d'*Històries de Veïnat* (p. 25).

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS:
²⁵ *fantasiar*, *fantasejar*, *afantasiar*, *fantasiós*, *fantasiosar*, *fantasiaire*, *fantasiador*, *fantasiant*, *fantasista*, *panteixar*, *pantaisar*, *pantaiar*, *pantajar*, *pantejar*, *pantegar*, *panxegar*, *panteix*, *pantec*, *pantalge*, *panteig*, *panteixada*, *panteixaire*, *panteixant*, *panteixós*, *panteixot*, *fantàstic*, *fantàsticament*, *enfantàstic*, *fantasma*, *fantarma*, *fantarme*, *jantauma*, *fantasmata*, *fantasmal*, *fantasmèria*, *fantasmagoria*, *fantasmagòric*, *fase*, *polifàsic*, *trifàsic*, *bifàsic*, *difàsic*, *desfasat*, *desfasar*, *desfasament*, *defasar*, *defasatge*.

Fantotxe, V. *infant*

FANZELLA, pres d'una forma arag. *fencella* o *fan-cella*, equivalent del cast. *encella* i alt-arag. *faxella* id., que provenen del ll. *FISCILLA* o **FISCILLA* id. □ 1.ª *doc.*: *doc.* valencià de 1813, amb el significat de 'manera, estil, patró' (*DAG.*).

Amb el sentit de 'motllo per a formatges', GaGirona el recull a Artana, amb el sentit de 'mida', 'manera, faisó' a Betxí (*Voc. del Maestrat*, 320, 342) i l'hi usà Pascual Tirado (1924). Per a l'etimologia veg. *DCEC* (*ENCELLA*).

Faó, adaptació ocasional del fr. *faon*, francesisme intolerable per 'cadell'.

FAONEJAR, sembla mala grafia per *faunejar*, sens dubte pres de l'oc. ant. *feunejar*, *felnejar* «faire félonie, tromper», «se dépiter, se courroucer», «être triste» < *felonejar*, derivat de *felon* «irrité, plein de rancune», «triste, affligé», amb evolució de sentit una mica meliorativa, des d'«enganyar» a «fingir que hom treballa, treballotejar».

Faruqueria, V. *fanoca*